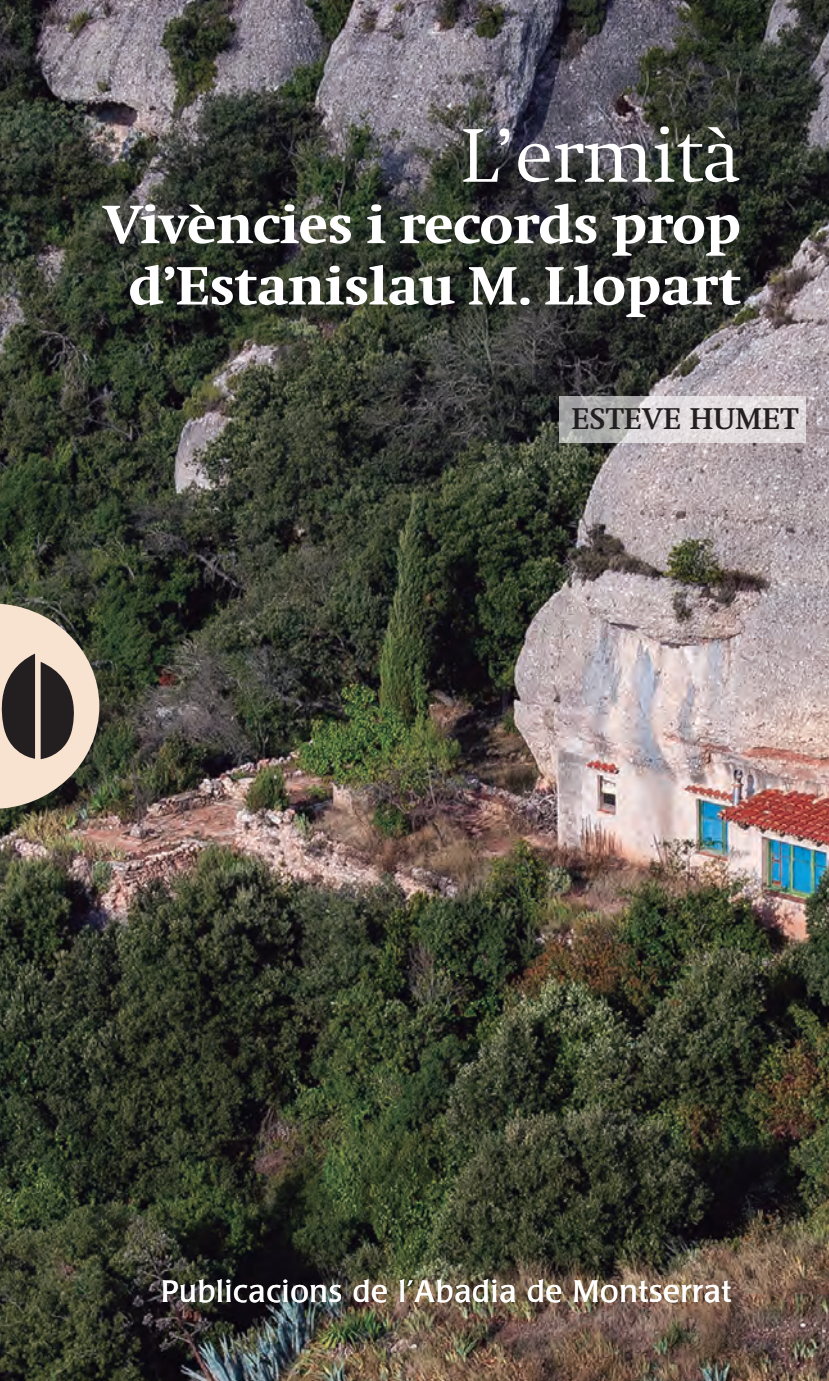

L'ermità

Vivències i records prop d'Estanislau M. Llopart

ESTEVE HUMET

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

L'ERMITÀ

EL GRA DE BLAT 248

ESTEVE HUMET

L'ERMITÀ

Vivències i records prop d'un pare
del desert del segle xx:

Estanislau M. Llopart

Publicacions de l'Abadia de Montserrat
2026

INTRODUCCIÓ

Aquest llibre té l'origen en un dinar: ens trobàvem un amic jesuïta i jo compartint taula, i durant la conversa va aparèixer la figura de l'ermità. L'amic jesuïta començà a fer-me preguntes sobre el tema i, com més me'n demanava, més entusiasme posava jo a respondre-li, feliç de constatar el seu interès per una persona que havia marcat tant la meva existència. Resultà que passàrem pràcticament tota l'estona centrats en l'ermità, no sols en els aspectes anecdòtics, sinó sobretot en la seva vivència profunda i en el seu ensenyament.

Al final de l'àpat, l'amic em digué, content i agraït pel que havíem compartit: «Ben segur que tot això de què m'has parlat ho tens per escrit, o tu o algun altre deixeble, perquè no es perdi, oi?» Davant d'aquella qüestió, que per a ell tenia una resposta evident, no vaig tenir més remei que dir-li, alhora sorprès i en certa manera confós, que, almenys jo, ho tenia tot enregistrat en la memòria, però no pas escrit.

I ací va néixer la idea, no sols de posar en escrit els records, sinó de compartir-los amb més gent. En realitat, tot i conservar amb molt d'afecte i respecte

les cartes i els escrits que ens havien arribat de l'ermità, sempre havia cregut que era una figura tan enormement rica que, per a poder-ne parlar en una publicació, es demanava algú que hi hagués conviscut molt més que no pas jo.

Passaren uns mesos en què anava madurant la qüestió. Era clar que no tenia prou elements per a pretendre escriure'n una biografia, ja no profunda sinó fins i tot superficial. Una formiga no pot descriure un elefant amb l'objectivitat pròpia de l'elefant, però sí amb la de la formiga. Jo no em veia capaç ni tan sols d'això. Confesso que si d'una banda quelcom m'hi empenyia per dintre, de l'altra la consciència de la meva limitació em generava resistències i per això vaig desistir de l'intent més d'una vegada, però la demanda de l'amic jesuïta restava viva cada vegada que volia evitar-la. Finalment vaig decidir que l'únic a què gosava era a posar per escrit les vivències i els records d'aquelles trobades, deixant ben clar que no tenen cap pretensió d'exhaustivitat i, m'atreviria fins i tot a dir, d'objectivitat pel que fa a la persona i a l'obra del pare Estanislau M. Llopart, *l'ermità* — en tercera persona i minúscules, com ell signava o parlava de si mateix en les seves cartes.

Un cop aclarit, doncs, el nivell del projecte vaig posar fil a l'agulla, més amb la sensació d'escrivè que transmet el que li dicten des del Silenci que no pas d'autor. No cerqueu, per tant, massa estructura lògica en l'escrit. Abordeu-lo més aviat com qui contempla un quadre on les diferents pin-

zellades hi generen un conjunt agradable. També he tingut sempre en compte possibles lectors no massa introduïts en el llenguatge i en la pràctica religiosa cristiana o catòlica propis de l'ermità, actitud que, en definitiva, vaig aprendre d'ell mateix.

En aquest escrit hi trobareu algunes descripcions o anècdotes que potser us semblaran una mica estranyes, o potser idealitzades. Podria ser així, després de tants anys. Però si les hi poso és precisament per subratllar, no tant la dada anecdòtica com el fet que aquestes persones que estan en total harmonia amb el món que les envolta viuen com a «normals» fets que a nosaltres ens poden sorprendre. I ho faig no tant per generar només sorpresa o admiració, sinó per estimular-nos, tots plegats, a viure en el mateix estat de consciència.

En altres moments he tingut el pudor lògic de qui estava donant massa informació autobiogràfica tot volent parlar de l'ermità, però com que aquesta és l'òptica que, com deia anteriorment, he decidit donar a l'escrit, en el dubte, sempre he optat per compartir-la, si em semblava que podia ajudar el lector a conèixer millor la vivència de l'ermità i podria servir-li per al seu propi camí interior.

Tinc la certesa que altres deixebles de l'ermità haurien pogut fer la mateixa feina amb resultats molt més reeixits, però m'ha semblat que si possibles lectors d'aquest escrit podien compartir, tot llegint-ho, la vivència de joia i presència que vàrem gaudir en aquell àpat inicial, amb l'amic jesuïta, i els servia d'alguna cosa en el seu camí personal,

haurà estat un petit esforç ben profitós. A l'espera, doncs, que algú ens ofereixi un plat més sòlid sobre la persona i l'obra de l'ermità, heus ací un senzill «entrant», a manera d'homenatge ple d'afecte i agraïment.¹

Em sembla obligat, així mateix, agrair a Raimon Nubiola, Josep Garrigosa i Rosa Medina, deixebles molt propers de l'ermità, les seves aportacions, i a Jacint Torrents i Joan Tost el seu interès i la seva generositat en aplicar els seus coneixements de la llengua a corregir i millorar el text.

Mallorca, febrer 2013

E. HUMET

1. Just acabades d'escriure les línies anteriors, ha aparegut ja un llibre que segueix la direcció apuntada, del P. Marcel Capellades, que va compartir uns anys de vida amb l'ermità, al Japó. Us hi remeto, doncs: *Pare Estanislau Maria Llopart. El monjo, l'ermità*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció «El Gra de Blat», 2013.

I cal fer també especial esment del llibre que el P. Bernabé Dalmau publicà, immediatament després de la mort del P. Estanislau, per posar a l'abast del públic alguns importants treballs teològics que l'ermità havia escrit durant la seva estada al monestir, que evidenciaven ja la seva capacitat intel·lectual i la seva profunditat espiritual: *Home del desert, jo el sóc!* Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció «Saurí», 2003.

1. EL TROBAMENT

Corria l'any 1965. Era, crec, cap al final de l'estiu. Per primera vegada a la vida passava jo uns dies, junt amb uns companys d'estudis, a l'hostatgeria del monestir de Montserrat. El monjo hostatger, el germà Esteve, era un home senzill i humil, nerviós en les formes però molt planer i directe en el tracte amb els hostes. Era ell qui s'encarregava — i ho feia amb una gran sensibilitat i afecte — de fer arribar a l'ermità el que necessitava per a la seva sòbria supervivència. El pare Estanislau acabava d'instal·lar-se a la cova ermita de la Santa Creu, una balma tancada que donava lloc a uns vint metres quadrats d'espai habitable. Encara hi treballaven els manobres. Com que el germà Esteve necessitava algú per pujar queviures a l'ermita, ens parlà de l'existència de l'ermità en termes d'un home sant que ens agradaria de conèixer. S'hi varen apuntar alguns hostes, un dels quals era company del nostre grup. En tornar li vam demanar, naturalment, per la seva vivència i ens parlà de la profunda sensació de pau que aquell bon monjo de llargs cabells i barba, i de peus descalços, li havia causat. Això ja em despertà la curiositat per conèixer-lo.

No fou fins a l'any següent, durant la setmana després de Pasqua, que vaig tornar uns dies a Montserrat, aquesta vegada només amb aquell company. Ens reservàrem un matí per pujar a la Santa Creu, i per primera vegada vaig recórrer aquella llarga i dretíssima escala que puja des del monestir directament fins a la cova. Escala que m'esdevindria totalment familiar amb el temps.²

A mesura que ens acostàvem a la cova, es notava més intensament un ambient de serenor i silenci. Un rètol de fusta ens rebia al començament del petit sender que portava fins a l'ermita, donant-nos la benvinguda i convidant-nos a participar en l'atmosfera que envoltava el lloc. Deia així:

Benvinguts a Santa Creu! Que la pau del Senyor sigui amb vosaltres! Estimeu-vos! Sigueu simples d'esperit i de tracte. Respecteu la muntanya santa, les seves plantes, els seus animalons, les seves coses. Guardeu Silenci, aquí. No traspasseu els límits, ni les barreres.

En arribar a la porta de l'ermita, just a la dreta, hi havia una petita font de la qual rajava aigua de pluja, prèviament recollida de la muntanya en

2. Quan penso que, en l'afany per compartir les vivències que a mi m'omplien, vaig portar, uns anys més tard, un company invident a l'ermità i vàrem pujar (i sobretot baixar!) per aquella escala! Amb la perspectiva del temps em sorprenç de la meua pròpia inconsciència i per si encara no creia en els miracles, ara necessàriament hi he de creure.

una cisterna excavada a la roca. Una pica de pedra disposada a sota feia d'abeurador per als ocells del bosc. Damunt mateix de la font, en un petit rètol de fusta, s'hi llegien uns breus mots d'una profunda saviesa: «El silenci és la millor expressió de l'oració».

I per primera vegada, truc discret a la porta i resposta des de l'interior amb una veu baixa, difícilment perceptible des de fora. I per primera vegada aquella rebuda que més tard m'esdevindria tan estimada i familiar — per bé que sempre nova — d'un home magre però no feble, d'una alçada aproximadament d'un metre i setanta cm, descalç i amb cabells llargs, com deia anteriorment. Però el que més m'impressionà, ja llavors, van ser els seus ulls i l'expressió lluminosa del seu rostre.³ Era un rostre que comunicava la transparència d'un infant, la bondat d'un sant, la saviesa del místic que viu el Misteri i la humilitat d'un home que se sap «normal». Mantenir l'esguard fix en els seus ulls era tasca impossible, si tenies quelcom que no volguessis que fos descobert: senties que tot el teu interior restava nu, despullat, enfront d'aquells ulls que, sense escrutar-te, et veien del tot. Res no era més agradable que deixar caure tota resistència interior, tota dissimulació, i sentir-te *vist del tot* per aquell esguard que irradiava una aura d'amor que et conqueria.

3. Quan, poc temps després, llegia com Sant Serafí de Sarov, l'*staretz* rus, rebia els visitants que trucaven a la porta de la seva ermita amb l'expressió «O joia meva!», entenia perfectament la situació: el pare Estanislau deia el mateix amb la seva actitud, encara que no en pronunciés els mots.

Era un dia laborable i tinguérem la sort de ser els únics visitants aquell matí. Fou l'inici d'una relació que em marcaria de per vida. Recordo que, en resposta a la nostra evident curiositat, ens parlà d'ell mateix i del sentit que donava a aquella forma de vida tan particular. Ja aparegueren els grans temes que, sota una perspectiva o una altra, serien el cor del seu mestratge: la descoberta del Silenci al fons de nosaltres mateixos, la realització d'un Jo més profund que els nostres pensaments, sentiments, imatges; la importància de viure plenament el present, etc.

Sabent que érem estudiants de teologia cristiana, ens parlava còmodament, en aquest llenguatge, de la seva vivència personal: de la confiança plena en Déu Pare, de com no es tractava d'imitar Jesús, ni tan sols de seguir el seus ensenyaments, sinó sobretot de *realitzar-lo*, d'*identificar-nos* amb Ell, per poder dir, com sant Pau: «Ja no soc jo qui viu, és el Crist qui viu en mi». Ens parlà també ja aquell dia de la importància que havia tingut en la seva vida la figura de Maria, la mare de Jesús.

Jo estava fascinat. L'atmosfera de pau i de joia era indescriptible. Moltes de les coses que escoltava em resultaven totalment noves, però, lluny de generar-me tensió, les aparcava al bagul de la meva ignorància, tot esperant algun dia entendre-les. M'atrapava molt més la seva persona que el que deia: la seva irradiació, la seva presència eren el més important per a mi. Sentia que des de petit havia cercat algun referent viu del Camí al qual esta-

va ara dedicant la vida. No és que no hagués trobat cristians honestos que m'havien ajudat, però ara veia encarnat allò que cercava, sense acabar-ho d'entendre, quan llegia sant Joan de la Creu i les seves «tres vies» del camí interior: la purgativa, la il·luminativa i la unitiva.

Ara entenia què volia dir «estar pres per l'Esperit». Parlava d'allò més transcendent en el to més planer i familiar imaginable: parlava del que vivia. Ho feia amb una veu molt baixa, però no feble, perquè era expressió de l'energia que comunicava. Sovint reia del que ell mateix explicava — val a dir que farcia el seu discurs d'anècdotes pròpies o d'altri. De vegades jo no comprenia el motiu que el feia riure tan de gust, però reia amb ell, si més no compartint el goig de la situació. Amb el temps descobriria la seva finor per a la ironia intel·ligent.

Ja aquell primer dia esmentà un nom que també em marcaria per a tota la vida: Ramana Maharshi. Feia poc que li havia arribat la biografia del sant hindú i la sintonia que va sentir amb ell fou total.⁴ Ens el cità per explicar com utilitzava la seva mateixa terminologia — la recerca del Jo — quan havia de parlar amb joves que passaven per una reacció en contra respecte al llenguatge religiós. Amb en Ramana, els proposava un camí bàsicament

4. Arthur OSBORNE: *Ramana Maharshi y el sendero del conocimiento de si mismo*. Dharma, 1963. Durant els anys de l'ermita ens deia que llegia molt poc, però curiosament, vàrem saber més tard que aquest llibre el va llegir dues vegades seguides.

existencial, més enllà de qualsevol discussió sobre l'existència de Déu, la persona de Jesucrist, els principis ètics de l'Església, etc., temes als quals molts joves de l'època eren obertament refractaris. Un camí de recerca interior que, passant per la consciència inicial del cos, arribaria a la consciència del món psicològic (pensaments, emocions, records, etc.) i que, tot transcendent-lo, ens desvetllaria a la dimensió de la Unitat, o millor, de la No-Dualitat amb tot i amb tothom. No cal dir com tot això era totalment nou per a mi. La ment comprenia els mots, però no la vivència que expressaven. Només la convicció serena amb què en parlava l'ermità em deia que es tractava de quelcom fonamental que imprimia direcció al meu camí.

Fou, doncs, un primer doble encontre, tots dos decisius per a la meva vida posterior, i tots dos íntimament relacionats: aquell home de pau, físicament present, i tota la cultura índia que m'arribava ja de bon començament a través d'un dels seus exponents actuals més genuïns.

La trobada amb l'ermità la visquérem com a intemporal, però en temps de rellotge durà quatre hores. La baixada per les dretes escales, la férem presos d'una alegria interior que es repetiria cada vegada que ens n'acomiadàriem al llarg dels anys posteriors.

2. APROFUNDINT

Aquell primer encontre em va impactar tant que vaig pujar a veure l'ermità pràcticament un cop al mes. Va ser un temps de sembra de tota mena de llavors espirituals en un cor i una ment assedegats de paraules vivents, com eren les de l'ermità. Recordo que alguna vegada li vaig dir: «Caldria gravar tot el que em dius, perquè quan he marxat d'ací ja oblidó moltes coses del que he escoltat». I ell responia: «No vulguis entendre-ho tot ara. Sigues com la terra que deixa que li caiguin les llavors i després, quan és regada, ja van creixent-hi cadascuna al seu moment». Amb els anys he constatat la saviesa d'aquest consell. Han estat molts els moments en què, tot meditant, he relacionat una vivència determinada amb alguna paraula de l'ermità, pronunciada molts anys abans. No és el cap, sinó el cor desvetllat que pot copsar la Realitat a què apuntava l'ermità amb les seves paraules.

Recordo que fou en una d'aquestes visites que vaig descobrir la importància de la pregària repetitiva —jaculatòria o mantra— per controlar la ment en la seva permanent divagació. L'ermità tenia un exemplar de la recent —aleshores— edició

catalana del clàssic llibret *Relats d'un pelegrí rus* i em va parlar, per primera vegada, de «la Pregària de Jesús», tan arrelada en tota la tradició cristiana oriental, consistent en la repetició del nom de Jesús: a l'inici merament amb els llavis, i més tard interioritzant-ho cap a la ment, i finalment cap al cor, per tal que sigui tota la persona qui finalment acaba identificant-se amb Aquell a qui s'invoca i realitzant la seva mateixa consciència.

L'ermità havia conegut aquesta pràctica meditativa ja de ben jove, de novici al monestir. I la seguia amb tota fidelitat al mètode original: unint la repetició del Nom als batecs del cor. Però s'esdevingué que, als disset anys, visqué un desvetllament espiritual important, acompanyat d'una gran expansió d'energia que li va dilatar el cor físic. Ho explicava dient que d'una banda havia experimentat una gran joia, i una gran identificació i presència de l'Esperit de Jesús, però simultàniament va sentir un dolor físic molt agut que li va fer pensar: «Si no m'he mort ara, ja no em podré morir mai més». Arran d'aquesta vivència els metges van diagnosticar una dilatació del cor, i li van recomanar un descans total, fins i tot intel·lectual. Jo li vaig demanar ingènuament: «Vas explicar als metges d'on venia aquella malaltia?». I ell respongué tot rient: «Què n'han de fer, els metges?!».

Per això la lectura de Ramana Maharshi li confirmava la recomanació que feia de concentrar-se, en la repetició del mantra o Pregària de Jesús, en el que ell anomenava «el cor de la dreta»

o «cor espiritual», situat a la dreta del pit i que es desvetlla com un centre d'energia física quan hi ha una obertura espiritual. Aquest lloc físic ens connecta amb el nostre jo individual, com a centre integrador de l'activitat intel·lectual i emocional, i sobretot esdevé com «el lloc» des del qual ens obrim a una dimensió de consciència que transcendeix l'individu, la consciència del que amb en Ramana anomenava el Jo, el Jo Profund, el Jo Únic, etc.

Era un llenguatge que m'atreia i alhora em desorientava perquè s'escapava a la meua manera habitual de copsar les coses: des de l'intel·lecte. Però tota la persona de l'ermità em deia que allò no eren només paraules. Recordo una vegada que hi vaig pujar amb en Jacint, l'amic i germà espiritual més proper. Quan ja érem drets i a punt de marxar, tot parlant, digué una frase que em va quedar per sempre : «Jo estic tant aquí com aquí», assenyalant el seu propi cos i el d'en Jacint. Em va sorprendre i desconcertar, d'entrada, però amb el temps vaig anar comprenent que expressava la seva consciència real de ser quelcom més que un cos físic i que la vivència de la *no-dualitat* el feia sentir-se identificat amb tot el que l'envoltava.

Naturalment, em vaig afanyar a llegir els *Relats d'un pelegrí rus*, i la qüestió sorgí immediatament: «Creus que això també és per a mi?». La resposta fou taxativa: «Absolutament: és un mètode d'oració molt adient per a qui té diferents tasques a fer al llarg del dia, perquè permet fer-les totes mantenint

una part de la consciència connectada amb la Realitat, més profunda que l'activitat de superfície. De fet, conec —em digué— molta gent que viuen enmig de la seva activitat professional o familiar mantenint-se en aquest tipus d'oració i em parlen del bé que això els proporciona».

El cert és que vaig fer-li confiança i em vaig fer un petit rosari de corda amb uns quants nusos —imitació matussera dels autèntics rosaris de llana dels monjos orientals—, i el feia servir com a referent que em mantenia amb una certa atenció envers allò que era més profund i real que els milers de pensaments que ocupaven la meva pobrament distreta.

Val a dir que ja des del començament, més avesat a fer volar el pensament i la imaginació que a l'activitat física, aquest treball de concentració no em resultà gens fàcil, perquè les distraccions eren permanents, però malgrat tot sentia i sabia que alguna cosa estava passant al meu interior, encara que no en tingués ni consciència ni control clars del que s'hi esdevenia.

Així vaig restar durant més d'un any. La ment volia controlar el procés, però s'hi estavellava constantment. Impossibile de saber per on passava, i si el que vivia estava en el camí adequat o era un pur miratge. Només tenia un referent clar quan apareixia el dubte: la persona de l'ermità. Per formular-ho en forma de diàleg interior, quan em demanava si tot això de la recerca de Déu —eren els termes que feia servir— no seria un camí d'il·lu-

sòria autosuggestió, em responia a mi mateix: «No sé si l'ermità s'enganya o no, però se'l veu molt feliç, i en certa manera, prefereixo viure “content i enganyat” com ell, que com estic ara, en el cas que això sigui més real». El testimoniatge d'aquell home era, doncs, el meu agafador intern davant del dubte.

Passat aquell any, teníem programat, com a part de la nostra formació, una setmana de recés al Tibidabo. En una trobada prèvia amb l'ermità, jo li deia que estava ja tan delerós de trobar el silenci del qual em parlava, que pensava dedicar-m'hi exclusivament a fer la Pregària de Jesús. Però l'ermità em digué que no fes res diferent dels meus companys, pel que fa a l'assistència a les trobades comunes. En la privacitat de l'habitació sí que em recomanava que fes la pregària repetitiva. I així ho vaig fer durant cinc dies d'intens treball interior, fins que el divendres es va desvetllar, per primera vegada a la meua vida, una Presència que ho prenia tot i que transcendia tot pensament, sentiment o sensació física, i que m'omplí el cor d'una joia tan gran i nova, alhora que, com un infant acabat de néixer, l'única reacció possible fou la del plor joiós. Recordo que quan vaig sortir al bosc, després d'aquella situació, veia els mateixos arbres, la mateixa herba i les mateixes flors que abans, però quelcom havia canviat radicalment: ara tot estava unificat com per una Presència silenciosa i amorosa. La realitat era la mateixa, els ulls que la contemplaven eren ja uns altres.

En tornar al ritme normal, vaig escriure a l'ermità dient-li breument el que havia viscut, i quan vaig pujar a veure'l, m'hi vaig esplaïar més. El canvi, a nivell interior, que la nova descoberta havia suposat per a mi era tan gran, que pensava ingènuament que tot estava ja pràcticament fet, en el camí interior. De fet, aviat vaig adonar-me que les reaccions immadures de sempre no havien desaparegut, en mi, tot i que ara la lectura que en feia sí que estava marcada pel nou desvetllament. En explicar-li les vivències del recés, l'ermità m'escoltava amb un interès i una joia evidents. Tot seguit em digué: «Això que has viscut és el desvetllament a una nova consciència. Ara el que cal és viure-ho contínuament, en tot moment».

Recordo que sentir aquestes paraules fou com si m'aboquessin una gerra d'aigua freda: amb el que m'havia costat tenir aquella estona de Silenci i Presència, com podia fer que això fos continu?! Ho percebia com una tasca, si no impossible, molt difícil. Si algun racó del propi ego havia aparegut, creient que havia conquerit quelcom en el camí espiritual, la cura d'humilitat fou fulminant: el que percebia com un final no era sinó un començament...

3. EL LLENGUATGE

No havien passat gaire mesos després de la primera trobada amb l'ermità, que vaig trobar a la biblioteca d'un company d'estudis un llibre que em cridà immediatament l'atenció: la biografia de Ramana Maharshi, el sant hindú. Era el mateix llibre que havia fascinat el pare Estanislau. El vaig llegir amb gran interès. Val a dir que aquella primera lectura em deixà tant o més desconcertat que la primera vegada que l'ermità ens en parlà. Tot era tan llunyà del llenguatge i de la cultura que m'havien alimentat fins aleshores, que no podia assimilar-ho fàcilment. Malgrat això, em produïa una estranya seducció, perquè intuïa que allò de què parlava el llibre era real. Per això en vaig parlar a l'ermità tan bon punt el vaig tornar a veure.

La meva pobra ment no sabia com conciliar el Jo Profund de què parlava Ramana amb el Déu de la meva cultura i de la meva pràctica religiosa cristiana. Però el cert és que el que llegia sobre la persona del sant hindú tenia fortes semblances amb el que constatava en el monjo cristià. Vaig expressar-li, doncs, la meva confusió i ell, somrient i una mica divertit, em digué: «Quants Déus hi ha?».

«Un», vaig respondre tot seguit. I em va començar a explicar el que seria fonamental en el meu camí posterior d'aproximació a les altres religions, especialment l'hinduisme: que la Realitat que anomenem Déu està més enllà de tot llenguatge o imatge que ens en puguem formar, i que no es tracta tant de parlar-ne com de *realitzar-ho*, de viure en un estat de consciència en què «Això» sigui real en les nostres vides i no només un pensament o una imatge mental, per suggestiva que pugui resultar. Em deixà ben clara la distància entre la Realitat que anomenem Déu, que s'escapa a tota comprensió intel·lectual, i les imatges que ens en puguem fer, les paraules que puguem utilitzar per referir-nos-hi, o els rituals que ens serveixin per aproximar-nos-hi.

Per això m'insistia sempre que el camí més directe a la vivència de l'Absolut és el *silenci*, un silenci no només de pensaments, sinó també d'imatges mentals, d'emocions i de desitjos. En definitiva, un silenci de tot allò que configura i alimenta la percepció de ser com separats de la resta, la *dualitat* — terme fonamental en el camí que seguiria la meua vida posterior —, un silenci que permeti que es desvetlli *Allò que ja És, Allò que Som* en el més profund de la nostra realitat creada: llavors es desvetlla la consciència de *no-dualitat*, que ens fa adonar que som l'expressió individual i única d'una sola Realitat, d'un sol Ésser que es mostra en cada persona, en cada criatura, de manera única, com dèiem. Això *relliga* tota la realitat creada amb una

especial *Presència* que, paradoxalment, la unifica en la seva diversitat: ja no podem sentir-nos «separats» — dos, la dualitat —, sinó que tot i saber-nos únics en la nostra individualitat creada, ens percebem units amb tota la resta per una misteriosa però real connexió. És el que vol expressar el terme hindú *advaita* (no-dualitat).

Aquest seria el fonament i la base de tot el que l'ermità ens aniria ensenyant. Era evident que no tenia cap interès a donar-nos aliment merament intel·lectual, sinó vivencial. Des del començament va deixar clar que la seva crida bàsica era al *silenci*. Això no vol dir que no tingués una capacitat d'expressió excepcional, amb una ment privilegiada i una erudició immensa, però era clar que el seu llenguatge més eloqüent era el de la *Presència*, la irradiació que el seu estat de consciència produïa i que inundava de pau tota l'estança. Recordo, al respecte, com als primers temps jo acostumava a portar-li una llista escrita de qüestions que havia anat configurant al llarg del temps, entre visita i visita. Ja en la seva presència, la treia i començava a plantejar-li les qüestions, però sovint no passava de la segona o tercera, perquè la seva irradiació era tan intensa que generava el desig de callar i participar del seu estat de consciència. Llavors li demanava de fer silenci junts una bona estona, passada la qual la conversa era espontània, fluida. I el més curiós era que molt sovint anava responnent als temes que jo portava escrits sense que els hi hagués llegit abans. També,

molt sovint, el fet d'entrar en un estat de consciència més profund em feia canviar la perspectiva, i allò que em podia haver amoïnat, ara ho vivia diferent.

Havent subratllat ja el valor de la vivència per damunt de les paraules, val a dir, però, que quan parlava de la confluència de tots els camins religiosos en una única Realitat, ell no deixava d'afegir-hi: «Jo visc l'Absolut en i a través de Jesús». Deixava clar que tot el seu camí de desvetllament l'havia fet i el continuava fent en comunió íntima amb la persona de Jesús.

Era en certa manera paradoxal com vivia una comunió profunda amb tota la humanitat, amb tots els seus camins religiosos o no religiosos d'aproximació a la Realitat, i al mateix temps es definia com a profundament cristià, immers en el misteri de Jesús, el Crist, i amb una crida molt especial a generar un desvetllament a la Unitat entre els cristians i les seves diferents confessions i Esglésies.

Quan es referia a Jesús insistia — com ja he dit anteriorment — en el fet que no es tractava merament de «seguir Jesús», o de complir els seus principis, intentant d'adaptar-nos al seu ensenyament, sinó de «realitzar Jesús», d'identificar-nos amb Ell, desvetllant-nos a la seva mateixa consciència de *no dualitat* amb l'Absolut, a qui Jesús anomenava *Abbà*, el terme amb què els nens jueus s'adreçaven al seu pare. Es complaïa a recordar-nos la frase de sant Pau: «Ja no soc jo qui viu, és el Crist qui viu en

mi». Ens estava parlant del que en termes cristians s'anomena la vivència de l'Esperit.

Llegir els seus escrits o cartes ara, passats més de quaranta anys, en un món on les fronteres culturals i religioses s'han diluït en una societat plural, i on, per tant, el llenguatge espiritual també s'ha deixatat, pot deixar un regust excessivament «cristià». Però seria injust demanar un mapa mental de la realitat — i un llenguatge conseqüent — que no respongués a aquell moment històric i a aquell lloc concret. La vivència que hi ha al darrere del llenguatge sí que és, al començament del segle XXI, plenament actual, i interpel·ladora d'un present encara massa desorientat i d'una consciència col·lectiva en un moment important de canvi. És la diferència que trobem entre un simple *adoctrinament* — en el qual el llenguatge religiós serveix per a reforçar els propis principis intel·lectuals i imatges sobre l'Absolut, i que augmenta la distància amb els altres llenguatges — i l'expressió formal d'una Realitat que n'està sempre *més enllà*, i que hom tracta de comunicar amb el bagatge cultural que li és propi.

Val a dir que des de jove va tenir la saviesa de no fer dels seus estudis de teologia només un aliment de l'intel·lecte, sinó que va procurar nodrir profundament el seu esperit a través de les lectures i de les classes. Ens explicava que en aquell temps únicament s'estudiava la teologia escolàstica, seguint sant Tomàs d'Aquino, una teologia que fàcilment posava més l'accent en la lògica aristotè-

lica que en la vivència espiritual, tot alimentant una autosatisfacció de la ment, que no era capaç d'autotranscendir-se i d'entrar en la vivència humil del Misteri.

Ell va tenir la sort, deia, de rebre l'encàrrec d'ensenyar Història de l'Església als joves del monestir, cosa que li permeté de tenir accés als escrits dels Pares de l'Església. Aquesta seria des de sempre la base de la seva comprensió del camí cristià, i del seu propi camí interior. Era un plaer sentir-lo parlar d'Orígenes, el Pare grec del qual era especialista, o d'Agustí d'Hipona, o d'Ireneu, de Gregori de Nissa o de Nazianç...

Era evident que, per a ell, la lectura dels Pares de l'Església no havia estat fruit d'un mera curiositat intel·lectual, sinó d'una fam profunda de saviesa i d'experiència d'Absolut. M'explicà un dia com, a disset anys, va voler abordar la lectura dels Pares amb gran interès, però va tenir el desencert de començar per un «plat» massa fort per a la seva ment no iniciada: el tractat de sant Agustí sobre la Trinitat. En constatar que no arribava a entendre-ho, plorà de desconsol tot dient-se, desencisat: «Els Pares no són per a mi!». I explicava que uns quants anys més tard, al monestir belga de Maredsous, on estava refugiat dels estralls de la guerra espanyola, provà d'agafar novament un escrit dels Pares, però aquesta vegada tingué l'encert de fer-ho amb un text més assequible, les *Cartes de sant Ignasi d'Antioquia*. En constatar que les comprenia bé, explicava que la seva joia fou indescriptible i que ara es deia,

amb llàgrimes de felicitat: «Els Pares ja són meus!». ⁵ I efectivament, acabà essent-ne un expert reconegut.

Ens alertava del risc que teníem, en tant que estudiants de teologia, de restar atrapats en la ment i d'engreixar la consciència «egoica» creient-nos, pel simple fet de treure un títol, que ja érem «teòlegs». Ens recordava que, etimològicament, 'teòleg' vol dir aquell qui ha entrat en la comprensió del misteri de Déu i que només en parla a partir d'aquesta comprensió. Per això a l'Església d'Orient només s'anomenen «teòlegs» tres sants que han parlat de la seva experiència de Déu: Joan Evangelista, Gregori de Nazianç i Simeó el Nou Teòleg.

La seva identificació amb la dimensió crítica de Jesús, que obria contínuament la seva consciència a un Més Enllà de tot —que anomenava Pare—, li donava la capacitat de parlar-ne adaptant-se al mapa mental del seu interlocutor. Recordo que vaig pujar una vegada amb un noi francès, expert en literatura francesa, que era a l'Estat espanyol estudiant l'obra de sant Joan de la Creu i passava uns dies al monestir. Em vaig quedar meravellat de sentir com l'ermità li parlava de la vivència de l'Absolut a través de diferents autors francesos que eren familiars al jove. O, com ja he

5. Un fragment d'aquestes cartes li era especialment estimat. Hi diu sant Ignasi: «El meu amor està crucificat i no hi ha en mi flames de cobejances materials. Una aigua viva, això sí, que em parla —*que raja*— i em diu de dins estant: Vine cap al Pare» (Carta a l'Església de Roma VII-2).

explicat en un altre lloc, com parlava de Déu al meu germà, músic, dient-li que no havia d'escollir entre Déu o la música — a manera de disjuntiva —, ni tampoc viure-ho a manera de copulativa — Déu i la música —, sinó *Déu-música*, és a dir, entrar en la consciència del Jo profund a través del goig i de l'harmonia de la música.⁶

I de manera semblant, podia parlar del que vivia en termes de bellesa, d'unitat, d'amor, etc. segons qui tingués davant. Era l'època del Maig del 68, amb tot el que significava de reacció als valors i formes tradicionals, i no eren pocs els joves «alternatius» que apareixien per l'ermita. La meva experiència és que sempre marxaven seduïts per la pau, la intel·ligència i l'amor que irradiava aquell monjo tan particular, que els havia parlat en un llenguatge que entenien.

Com interpreto jo aquesta capacitat de connexió amb l'interlocutor? D'una banda, per la gran erudició i la gran cultura que tenia, les quals li donaven la capacitat de traduir la seva vivència a molts llenguatges diferents.⁷ I de l'altra —i sobretot—, perquè vivia en un present ple en el qual connectava profundament amb l'altre, no només de

6. Cf. *Camí cap al Silenci*. Claret, p. 47.

7. Ens havia explicat que va ser l'encarregat, durant anys, de fer un seguiment de totes les revistes que entraven a la biblioteca de Montserrat, tant de filosofia com de teologia o literatura, i de fer una conferència — crec que quinzenal — a la comunitat sobre un autor o un moviment cultural diferent.

ment a ment sinó de cor a cor, i es deixava fluir guiat per la inspiració interior.

Recordo que alguna vegada vaig anar-hi amb gent amiga i li demanava que ens repetís el que m'havia dit en alguna trobada anterior. Ell es posava a riure i em deia, a manera de correcció amable: «Jo dic el que em surt en el moment i no tinc discursos apresos». I a partir d'ací començava a parlar d'una manera que evidenciava que ho feia més des del «cor profund» que des de la ment. Era ell qui parlava, però la sensació en escoltar-lo era que ell era només un canal de les paraules, que provenien d'una dimensió més profunda que la pura ment. Era la inspiració. Per això la connexió amb l'interlocutor era espontània i fàcil.

Índex

Introducció.	5
1. El trobament.....	9
2. Aprofundint	15
3. El llenguatge.....	21
4. El present.....	31
5. Si us veiéssiu com jo us veig...!	35
6. Pobresa	41
7. Monjo i ermità	49
8. Natura	61
9. Silenci.	67
10. Amor	71
11. Acolliment.....	75
12. Mestre-deixeble	81
13. Tot és bo.....	93
14. La corba del silenci	99
15. El cos	109
16. On has d'arribar, ja hi ets	115
17. Perdre'm	119
18. La realitat és, simplement.....	125
19. Llegat.....	133
20. Breu cronologia del pare	
21. Estanislau Maria Llopart.....	135

EL
GRA
DE
BLAT
248

Esteve Humet, en aquest llibre escrit el 2014, no va pretendre fer una biografia d'un home que marcà la seva vida profundament, igual que la de moltes altres persones, sinó transmetre el llegat de saviesa i de vivència que rebé d'ell. Cada un dels temes apuntats en aquest text vol ser la concreció escrita d'aquest llegat, tal com ell el va viure. Naturalment, és impossible transmetre en unes quantes pàgines tota la riquesa d'una relació personal d'anys, feta de gestos, paraules i —sobretot— de silencis. Però reflecteix d'alguna manera la profunda petja que una persona com el pare Estanislau M. Llopart, l'ermità, va deixar en les ànimes dels qui tingueren la fortuna de conèixer-lo i de tractar-lo.

